

DFC ANALIZA | Br. 4

POZICIONIRANJE KINE NAKON XX KONGRESA KPK

PODGORICA, DECEMBAR 2022.

SADRŽAJ

- 4 UVOD**
- 5 XX KONGRES KOMUNISTIČKE PARTIJE KINE**
- 7 MEĐUNARODNI ODNOSI**
- 12 ZAKLJUČAK**
- 13 REFERENCE**

IMPRESUM

IZDAVAČ: Atlantski savez Crne Gore / **GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:** Azra Karastanović
AUTORI: DFC tim / **DTP:** Dragana Koprivica

CIP - KATALOGIZACIJA U PUBLIKACIJI
NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE, CETINJE

ISSN 2831-2384 = DFC ANALIZA
COBISS.CG-ID 21670404

Ovaj projekat finansira Ambasada SAD u Podgorici.
Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav
autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.

UVOD

Narodna Republika Kina se tokom dvije protekle decenije postepeno transformisala u globalnu silu, a fokus posmatranja tih promjena se svodio na njen ekonomski uspon. Spoljnopolitičko pozicioniranje Kine u savremenim međunarodnim odnosima determinisano je, prije svega, geopolitičkom dimenzijom njenog istorijskog iskustva i dugoročnim strateškim ciljevima nezavisnim od programa pojedinačnih lidera. Kako je Kina postajala globalno prisutnija, rastao je optimizam da će evoluirati u partnersku državu evroatlantske zajednice, prihvatajući demokratske ideale i vrijednosti u skladu sa globalnim poretком zasnovanim na pravilima. Međutim, pod vođstvom Si Đinpinga jasno se iskristalisao cilj preuzimanja globalnog političkog i ekonomskog vođstva. Tako se Kina od ekonomskog i političkog partnera *Zapada* transformisala u sistemskog rivala.

Aktivnosti Pekinga na unutrašnjem i međunarodnom nivou proizilaze iz doktrine i sveobuhvatnog plana prema kojem bi NR Kina do 2049. godine (100 godina od dolaska Komunističke partija na vlast) u novom tipu međunarodnih odnosa zauzela mjesto svjetske sile broj jedan.

Trenutno, Kina je druga najveća svjetska ekonomija i jedan od nosilaca globalne trgovine i investicija. Kroz međunarodni program ekonomskog razvoja *Pojas i put* diverzifikovala je svoje ekonomske i političke odnose i proširila kapital na 139 zemalja. Uspostavila je snažne ekonomske veze sa trgovačkim centrima širom svijeta i kreirala novi okvir pod kojim kineske kompanije mogu pristupiti i razviti nova tržišta.

Uloga Kine kao glavnog trgovinskog partnera brojnih zemalja u svijetu, posebno država u izolovanim i manje razvijenim regionima, predstavlja *ključ* u širenju kineskog uticaja. Kina konstantno gradi i uvećava sopstveno prisustvo na međunarodnom planu u okviru rastućeg rivalstva sa Sjedinjenim Američkim Državama. U medijskom prostoru, izgradila je imidž miroljubive zemlje koja je bila izložena poniženju od spoljnih sila. Kroz institute *meke moći*, poput Konfučije insituta, promoviše se slika neintervenističke Kine.

Uprkos inicijalnom zadržavanju informacija o pojavi i širenju virusa Covid-19 u cilju očuvanja slike odgovorne i benigne Kine, dešavanja u vezi sa pandemijom su narušila diplomatski i politički ugled Pekinga. Javno mnjenje

je postalo svjesno prvobitnih propusta kineskih vlasti. Trenutna geopolitička situacija u svijetu, uslovljena ruskom agresijom na Ukrajinu, dodatno je suzila prostor Kini za širenje uticaja u Evropi. Rat u Ukrajini je ujedinio zemlje Evropske unije i dodatno učvrstio veze između EU i Amerike.

U novonastaloj situaciji, Kina s jedne strane krivi Zapad za navodnu prijetnju ruskoj bezbjednosti osuđujući SAD za uvođenje sankcija. Sa druge strane, ne može da podrži separatističku agendu ruskog predsjednika Vladimira Putina za istočnu Ukrajinu, jer je u suprotnosti sa kineskom politikom *jedne Kine*. Stoga, Peking poziva na pregovore za rješavanje sukoba koji naziva *ukrajinskom krizom*. Kini ne odgovara dugoročni sukob visokog intenziteta zbog političkih, reputacionih i ekonomskih rizika koje bi takav rat donio.

Kineska neutralnost prema agresiji sa razlogom se percipira kao naklonjenost Rusiji. To potvrđuju i izjave najviših kineskih zvaničnika koji na sastancima sa ruskim kolegama najavljuju učvršćivanje veza dvije zemlje¹. Međutim, Kina će nastaviti da izbjegava pružanje direktne podrške Rusiji kada je u pitanju rat u Ukrajini zbog prijetnje sankcijama *Zapada*. Usljed cjelokupne geopolitičke situacije, ali i budućeg razvoja međunarodnog poretka, potrebno je pažljivo sagledavanje poruka i rezultata nedavno održanog Kongresa Komunističke partije Kine.

XX KONGRES KOMUNISTIČKE PARTIJE KINE

Na Nacionalnom kongresu Komunističke partije Kine, koji se održava svake pete godine, imenuju se Politbiro od 25 članova i Stalni komitet od 7 članova. To su ključna tijela u upravljanju državom. Kongres je prilika za artikulaciju i prezentaciju dostignuća stranke i njenih prioriteta u narednih pet godina. Krajem oktobra 2022. godine održan je XX Kongres kojem je prisustvovalo 2.300 delegata. Tom prilikom je Si Đinping dodatno učvrstio svoju poziciju neprikosnovenog lidera Narodne Republike Kine. Prethodno je 2018. godine ukinuto ograničenje od dva predsjednička mandata, što mu omogućava da vlada neodređeno vrijeme. Zvanično saopštenje o njegovom trećem mandatu biće objavljeno tokom godišnjih zakonodavnih sjednica u martu 2023. godine. Predsjednik Kine je ujedno popunio i novi Stalni komitet Politbiroa svojim lojalistima. Time je dodatno potvrđeno da njegova vlast nije poljuljana događajima tokom turbulentne 2022. godine. Ipak, nezadovoljstvo u Kini je bilo *vidljivo* zbog ekonomskog pada, politike *nultog kovida*, ali i udaljavanja Kine od Zapada, koje je došlo do izražaja zbog prećutnog prihvatanja ruske agresije na Ukrajinu.

Foto: 20. Kongres KPK/ izvor: Reuters

Izveštaj² koji je prezentovan delegatima, a koji služi za predstavljanje prethodnih dostignuća, za ideološko uokvirivanje domaćih prilika i izazova, ali i percepciju ili analizu geopolitičke situacije u njenom regionu i svijetu, jasno ukazuje da je bezbjednost u glavnom fokusu Kine. U kongresnom izveštaju, termin *bezbjednost* se pojavljuje 91 put, dok je na kongresima 2017. i 2012. godine pominjan 55, odnosno 36 puta. U govoru na Kongresu Si Đinping je izostavio frazu *period strateških prilika*, koja je dvije protekle decenije karakterisala kinesku strategiju fokusiranja na trgovinu i ekonomski razvoj. Međutim, u izveštaju je predstavljena nova parola: *obezbijediti i razvoj i bezbjednost*. Time se potcrtava da će dvije oblasti biti ravnopravno zastupljene u njegovoj politici. Kineska definicija nacionalne bezbjednosti pokriva širok spektar pitanja od obezbjeđivanja lanaca snabdijevanja hranom do njenih pomorskih zahtjeva (primjer Južno kinesko more). Ipak, ključni bezbjednosni interesi Kine su Hong Kong i Tajvan. Si Đinping je tokom Kongresa kazao da se *točkovi istorije kotrljaju ka ponovnom ujedinjenju Kine*. On je rekao da će pitanje Tajvana riješiti narod Kine, kao i da se Kina ne odriče mogućnosti upotrebe sile za preuzimanje Tajvana.

Fokusiranje kineskog liderstva na bezbjednost je logičan korak imajući u vidu usložnjavanje i fragmentaciju geopolitičkih prilika u svijetu, posebno uzimajući u obzir rusku invaziju na Ukrajinu. Paralelno s tim, kineski lider je tokom Kongresa ukazao na spoljne pokušaje da se *ucijeni, obuzda i blokira* Kina. XX Kongres Komunističke partije donio je dalju konsolidaciju moći Si Đinpinga i jačanje autoritarnog načina vladanja. Sva dešavanja i poruke sa Kongresa zasigurno će umanjiti mogućnost uspostavljanja stabilnih odnosa prvenstveno između Kine i SAD.

I MEĐUNARODNI ODNOSI

Uspon Kine predstavlja najveći izazov za Sjedinjene Američke Države i pored ruske agresije na Ukrajinu. Izlažući strategiju američke administracije o Kini, državni sekretar Blinken je rekao: *Kina je jedina zemlja koja ima namjeru da preoblikuje međunarodni poredak i, sve veću, ekonomsku, diplomatsku, vojnu i tehnološku moć da to učini*³. Kina se postepeno profilira kao glavni rival SAD i njenih saveznika pa je Bajdenova administracija od početka mandata fokusirana na ograničavanje kineskog uticaja u svijetu, koji se agresivno širi.

Međutim, startnu prednost u rivalstvu dvije trenutno najjače ekonomije ima Kina. Kao disciplinovani autokratski režim, ona ima mogućnost da koherentno integriše sve segmente moći u utvrđivanju i ostvarivanju nacionalne strategije. Autokratski režimi mogu brže donositi odluke, brže raspolagati resursima i duže zadržati kurs u nadmetanju ili sukobu nego što to mogu demokratski izabrane konstituisane vlade⁷.

Spoljnopolitička strategija i cilj Kine čine njen odnos sa Amerikom vrlo kompleksnim i vodi dvije zemlje u direktnu konfrontaciju. Odnose opterećuje pitanje Tajvana, pomorski teritorijalni sporovi u Južnom kineskom moru, kao i ljudska prava, sajber ratovanje i druga bezbjednosna pitanja.

Američka Agencija za sajber bezbjednost i bezbjednost infrastrukture (CISA) je otkrila da Kina sprovodi širom svijeta operacije krađe intelektualne svojine iz ključnih oblasti koje čine kritičnu infrastrukturu. Posebno je to vidljivo u zdravstvenim, farmaceutskim i istraživačkim sektorima koji rade na suzbijanju COVID-19.⁴

Odnos između Pekinga i Vašingtona pao je na novi minimum u avgustu 2022. godine, kada je Peking otkazao dijalog o brojnim oblastima u znak odmazde zbog posjete predsjednice Predstavničkog doma SAD Nensi Pelosi Tajvanu.

Nedavnim sastankom dva lidera, Džoa Bajdena i Si Đinpinga, na marginama Samita G20, ponovo je pokrenut dijalog između Amerike i Kine.⁵ Međutim, saopštenja nakon sastanaka koje su dvije strane objavile otkrila su nesuglasice oko ključnih pitanja kao što su Tajvan, ljudska prava, tehnologija i trgovina. U njihovim izjavama nakon sastanka 17. novembra 2022. godine, Vašington i Peking su nagovijestili da će ipak krenuti dalje u zajedničkom radu na nizu pitanja. Ona uključuju klimatske promjene, zdravlje i bezbjednost hrane, uz dogovor da će držati linije komunikacije otvorenim. Očigledno je da obje zemlje žele da izbjegnu novi hladni rat i nesporazume koji mogu ugroziti bezbjednost na globalnom nivou.

Foto: Sastanak Bajdena i Đinpinga/ izvor: RSE

Iako je sastanak Bajdena i Đinpinga doprinio smirivanju tenzija i ponovnom uspostavljanju dijaloga, što se može smatrati uspjehom, ne smije se precijeniti domet i uticaj koji ovakvi susreti mogu imati na odnose dvije zemlje. Njihova

Kao lideri dvije nacije, dijelimo odgovornost, po mom mišljenju, da pokažemo da Kina i Sjedinjene Države mogu da upravljaju našim razlikama, da spriječe da konkurencija postane nešto što se približava sukobu i da pronađemo načine da zajedno radimo na hitnim globalnim pitanjima koja zahtijevaju uzajamnu saradnju.

Bajden nakon sastanka sa Đinpingom, 14.11.2022.

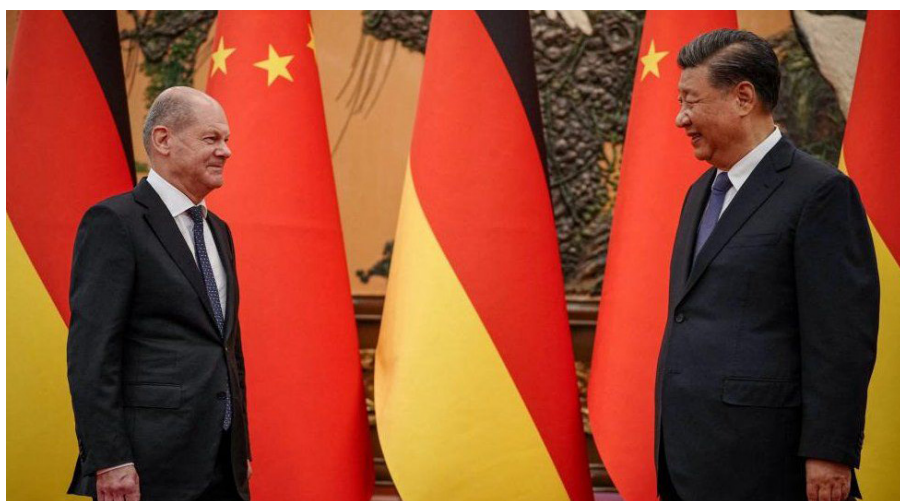
dinamika uslovljena je prvenstveno nacionalnim interesima, s obzirom na činjenicu da Amerika i Kina posmatraju jedna drugu kao ključne rivale i bezbjednosnu pretnju. Kina izvjesno neće odustati od Tajvana, a još manje od cilja preuzimanja liderske pozicije u svijetu. To je potvrđeno na nedavno održanom Kongresu KP i to će se neminovno reflektovati na odnose sa SAD.

Kada se radi o odnosu sa Evropskom unijom, Kina se od strateškog partnera transformisala u sistemskog rivala EU.

Koristeći ekonomske, političke, medijske i diplomatske instrumente, Kina povećava svoj uticaj u Evropi. Ona je širom starog kontinenta značajno uključena u infrastrukturne i energetske projekte, akademsku saradnju, realizaciju sporazuma o istraživanju i razvoju, osnivanje think-tank organizacija, kao i stvaranja mreža naklonjenih poslovnih i političkih elita. Sve te aktivnosti su u velikoj mjeri finansirane i realizovane uz nadzor Komunističke partije Kine.

Ipak, najvažniji prioriteti Komunističke partije Kine (KPK) u Evropi su promocija politike *jedne Kine*, te zastupanje interesa kompanije *Huawei* u evropskim zemljama radi izgradnje 5G mreže. Jednako važni su i diplomatski i medijski naponi relativizacije kritika povodom kršenja ljudskih prava i skretanje odgovornosti za pandemiju Covid-19.

Odnosi između Evropske unije i Kine pogoršani su otkako je Evropska unija optužila Kinu za kršenje ljudskih prava Ujgura, gušenje sloboda u Hong Kongu i Tajvanu i za netransparentnost u projektima širom Evrope.⁶ Trenutno dominantna tema u debati o Evropskoj uniji i Kini fokusirana je na pitanje kako smanjiti evropsku zavisnost od Kine. To je lekcija koju je EU naučila na primjeru zavisnosti od ruskih energenata, koja je došla do izražaja nakon ruske invazije na Ukrajinu. Koliko je to pitanje postalo značajno za EU bilo je evidentno tokom sastanka Evropskog savjeta, 21. oktobra 2022. godine. Tom prilikom je verifikovano *ubrzanje trendova i tenzija u rastućem sistemskom rivalstvu sa Kinom i prioritetna potreba diverzifikacije snabdijevanja sirovinama prema pouzdanim dobavljačima*. Istovremeno, pojedinim članicama EU i dalje su privlačni kinesko tržište i investicije, što je pokazala posjeta njemačkog kancelara Šolca Kini, 4. novembra 2022. godine. On je prvi evropski zvaničnik koji je posjetio Kinu od početka pandemije. Iako je Kina najveći trgovinski partner Njemačke, ministarka spoljnih poslova iz redova *Zelenih*, Analena Berбок, otvoreno je dovela u pitanje tajming kancelarovog putovanja. Ona se pozvala na činjenicu da njegova vlada radi na novoj strategiji za suočavanje sa zemljom koja je sada definisana kao *sistemski rival*⁷.

Šolc i Xi Đinping/ izvor: BBC

Kineske aktivnosti prati efektivno korišćenje *meke moći*, koja se sprovodi kroz najmoćnije institucionalno *oružje* Kineske komunističke partije – Ujedinjeni front. Kina time vješto promoviše svoju ekonomsku moć, uz naglašeni publicitet. Dobro poznate kineske dezinformacione i propagandne kampanje ona primjenjuje i na evropske zemlje. Kina je uložila preko tri milijarde dolara u evropske medije u posljednjih 10 godina, trasirajući put za propagandne aktivnosti.⁸ Studija AMO centra iz Praga, detaljno opisuje korelaciju između kineskih ulaganja u evropske medije i transformacije negativnog i neutralnog prema isključivo pozitivnom izvještavanju o Kini u medijima u Centralnoj Evropi.⁹

Kina pokušava da maksimalno valorizuje rusku agresiju na Ukrajinu i dodatno osnaži svoju poziciju u Evropi i svijetu. Njena zvanično neutralna pozicija u ukrajinskom sukobu, na Zapadu se često ocjenjuje kao suviše pomirljiva prema Moskvi. Na sastancima sa zapadnim zvaničnicima kineski

predstavnicima kritikuju ruske prijete nuklearnim oružjem i ističu neophodnost u pojačavanju diplomatskih napora radi sprječavanja daljeg pogoršanja situacije u Ukrajini. Istovremeno, kineski ministar vanjskih poslova je u telefonskom razgovoru sa ruskim kolegom, 27. oktobra 2022. godine, iskazao spremnost Kine za proširivanje trgovinskih veza sa Rusijom na svim nivoima. Taj stav se nadovezuje na dogovor Putina i Đinpinga prilikom njihovog susreta uoči početka Olimpijskih igara (4. februara 2022. godine), samo dvadeset dana prije invazije Rusije na Ukrajinu. Tada su dvojica predsjednika proglasili *partnerstvo bez ograničenja*. Takođe, Putin je u više navrata eksplicitno podržao Kinu oko Tajvana.

Kina godinama vješto koristi politički vakuum, manjak demokratskih kapaciteta, slabiju infrastrukturu i određenu rezervisanosti prema Zapadu na Zapadnom Balkanu, jačajući svoje prisustvo u regionu, posebno kroz inicijative *Pojas i put* i multilateralnu platformu saradnje između Kine i zemalja Centralne i Istočne Evrope (*China-CEEC*). Kineski modus operandi jasno je profilisan primarno kroz saradnju u sklopu infrastrukturnih projekata, uz nudi jeftinijih usluga u odnosu na američke ili evropske konkurente, obezbjeđujući na taj način saradnju sa državama regiona. U tom smislu, Balkan predstavlja odskočnu dasku i most za širenje kineskih investicija i kreditnih linija i uspostavljanje značajnijeg ekonomskog prisustva u Evropi. Uprkos značajnom ekonomskom prisustvu na cijelom Balkanu, kineski uticaj je za sada limitiran zbog nedostatka snažne političke podrške. Izuzetak je Srbija, gdje vladajuće strukture i mediji bliski njima predstavljaju važnu polugu u širenju uticaja Pekinga. Ruska invazija na Ukrajinu dodatno otežava kinesko djelovanje u regionu.

U potrebi Zapadnog Balkana za investicijama, Peking vidi mogućnost za uspostavljanje uporišta na granicama Evropske unije, gdje leže njegovi stvarni interesi. Političke elite na Zapadnom Balkanu vide prisustvo Kine kao ekonomsko i uglavnom oportunističko, ne sagledavajući strateški dugoročne implikacije kineskog uticaja u regionu. Trgovinska razmjena država Zapadnog Balkana sa Kinom dostigla je 6,3 milijardi dolara u 2020. godini. Skoro 60% te trgovine odnosi se na Srbiju, koja je glavni strateški partner Kine ne samo u regionu, već i u Evropi.¹⁰ Saradnja Kine i Srbije izražena je kroz investicije, kredite, kulturu i obrazovanje, ali i kroz strateško partnerstvo u bezbjednosnom sektoru. Dodatno, političke i ekonomske prilike u Srbiji snažno se reflektuju u Bosni i Hercegovini, odnosno u njenom entitetu Republici Srpskoj, koji je pouzdani kineski partner na Zapadnom Balkanu.

Crnu Goru, kao i ostale zemlje Zapadnog Balkana, karakterišu hronično *slabe* državne institucije koje su često politizovane i personalizovane, uz deficit vladavine prava. Ekspanzivni pristup Kine u regionu, pa i u Crnoj Gori, usredsređuje se na razvoj relacija na različitim nivoima. To podrazumjeva oblasti infrastrukture, kulture, medija i političkih partija, s ciljem promovisanja kineskih narativa i interesa. Agenda Pekinga u vezi sa razvojem velikih infrastrukturnih projekata i davanjem kredita Crnoj Gori postavlja veoma ozbiljno pitanje o dugoročnim posljedicama upliva kineskog novca. Ipak, kinesko prisustvo u Crnoj Gori, za razliku od ruskog, nije motivisano političkim aspiracijama, bar ne u smislu direktnog miješanja u unutrašnje stvari ili spoljnopolitičku orijentaciju zemlje. Kina u Crnoj Gori još uvijek nije najveći investitor kao u okruženju, ali je zato *zajmodavac* i *izvođač* radova

koji značajno učestvuje u spoljnotrgovinskom bilansu¹¹. Kao i u regionu, kineski projekti u Crnoj Gori su netransparentni, a nerijetko su imali i štetne posljedice po životnu sredinu. To se posebno odnosi na novoizgrađeni autoput u Crnoj Gori. Takođe, podaci o pojedinačnim kineskim ulaganjima u izvještaju Centralne banke Crne Gore vode se pod oznakom C za povjerljivost. Na taj način se tajnim označavaju podaci o vrsti ulaganja, pojedinačnim poslovima, kompanijama, bankama ili transakcijama.

Deset godina ranije uspjela je da ostvari sve ciljeve održivog razvoja Ujedinjenih nacija. Kina je na nivou 18,5 odsto svjetske ekonomije. To su rezultati koji zaslužuju puno poštovanje i koji ukazuju na odgovorno upravljanje državnim interesima. Kina upravo može da svojom veličinom veoma doprinese, i doprinosi, očuvanju stabilnosti prosperiteta na globalnom planu.

Poruka Đukanovića povodom Kongresa KPK, 22.10.2022.

Demokratska partija socijalista je od sticanja nezavisnosti Crne Gore održavala redovne kontakte sa kineskim zvaničnicima kroz razne multilateralne i bilateralne sastanke. Predsjednik države Milo Đukanović drugi visoki zvaničnici DPS u pozitivnom smislu komentarišu odnose dvije zemlje, ali i ulogu Kine na međunarodnoj sceni.

Nemjerljiv uticaj NR Kine na planu ostvarivanja političkog balansa u svjetskoj politici, u kojoj ne smije biti diktata jedne strane, to jest, agresivne politike Zapada, već da stvaranjem bipolarnog svijeta napokon dođe do toliko potrebne političke ravnoteže u svjetskim okvirima, kao garanta trajnog mira i amortizovanja zapadnjačkih imperijalističkih snova o daljem raspirivanju ratnih sukoba na brojnim neuralgičnim tačkama Evrope i svijeta.

Čestitka DF-a KPK, 19.10.2022.

Novi momenat je spoljno-političko pozicioniranje Demokratskog Fronta prema NR Kini. Iako je DF-ova politička retorika zasnovana na strogom anti-komunizmu, ta politička struktura percipira Kinu kao državu koja bi se suprotstavila zapadnim zemljama, a prvenstveno NATO savezu na globalnoj sceni. DF je u antizapadno intoniranoj čestitki povodom 20. Kongresa Komunističke partije Kine istakao njenu ulogu i humanistički pristup u vojnom konfliktu Rusije i Ukrajine.

Njihov stav o Kini ne iznenađuje s obzirom da Demokratski front u velikoj mjeri usklađuje svoje političke prioritete sa zvaničnim Beogradom.

ZAKLJUČAK

Globalni uspon Kine predstavlja ozbiljan izazov za Sjedinjene Američke Države, Evropsku uniju i pojedine evropske vlade. Namjera Kine je da preoblikuje aktuelni svjetski poredak zasnovan na međunarodnim pravilima i konceptu liberalne demokratije u poredak koji će biti prilagođen kineskim nacionalnim interesima i strateškim ciljevima. Taj stav Kine posebno je artikulisan pod vođstvom Si Đinpinga, koji je na nedavno održanom Kongresu Komunističke partije Kine obezbijedio treći mandat, postavljajući svoje lojaliste na najviše pozicije u državnim institucijama.

Geopolitička situacija u svijetu prouzrokovana ruskom agresijom na Ukrajinu dovela je do blage promjene kineskog djelovanja na međunarodnoj sceni. U prethodnom periodu Kina se uglavnom fokusirala na ekonomski razvoj. Međutim, 20. Kongres je pokazao da će u narednom periodu bezbjednost biti u fokusu Si Đinpinga. U tom kontekstu, Tajvan predstavlja krucijalno pitanje za Kinu, kao jedna od ključnih tačaka sporenja sa SAD. Nedavno održani sastanak predsjednika Sia i Bajdena je to i potvrdio.

Iako je zbog trenutne geopolitičke situacije limitiran kineski uticaj u Evropi, Kina će uz pomoć svojih proksija pokušati da osnaži svoju poziciju. Zapadni Balkan, a posebno Srbija će imati važnu ulogu u ostvarivanju tih ciljeva.

Zbog toga je važno da EU i NATO dodatno ojačaju svoje prisustvo u regionu i kroz definisanje koherentnog i dosljednog plana za suprostanje nezdravim uticajima i akterima doprinesu demokratizaciji zemalja Zapadnog Balkana, uz afirmaciju EU integracija kao primarnog cilja. Medije i novinare treba ohrabriti da otvoreno izvještavaju o ekonomskim, političkim i drugim vrstama pritisaka koje Kina ispoljava ka regionu, uz razotkrivanje pojava i propagandnih kampanja trećih strana. EU i SAD bi trebalo da podrže udruženja civilnog društva i pomognu profesionalna istraživanja o Kini u cilju edukacije donosioca odluka i šire javnosti o tehnikama kineske *meke moći*.

U prethodnom periodu se ispostavilo da su autoritarni režimi poput kineskog i ruskog vrlo dobro iskoristili prostor koji pokriva evroatlantska zajednica.

Takođe, ruska agresija na Ukrajinu dodatno je ohrabrila antidemokratske snage na Zapadnom Balkanu koje pokušavaju da uspore ili zaustave evropske integracije zemalja regiona.

Kineski uticaj u regionu uglavnom se manifestuje kroz ekonomsku saradnju. Zbog toga EU mora da zahtijeva povećanu transparentnost kineskih projekata na Zapadnom Balkanu i omogući širi javni uvid u njihove obećane beneficije. U širem kontekstu, od presudne je važnosti da Zapadni Balkan bude dio zajedničke strategije EU i NATO prema Kini.

REFERENCE

- 1 The U.S.-China Economic and Security Review Commission, *China's Position on Russia's Invasion of Ukraine*, 27. oktobar 2022, Dostupno na: <https://www.uscc.gov/research/chinas-position-russias-invasion-ukraine>
- 2 *Full text of the report to the 20th National Congress of the Communist Party of China*, 25. oktobar 2022, Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, Dostupno na: https://www.fmprc.gov.cn/eng/zxxx_662805/202210/t20221025_10791908.html
- 3 *Blinken warns China threat greater than Russia long term*, 26. maj 2022, *Deutsche Welle*, Dostupno na: <https://www.dw.com/en/blinken-warns-china-threat-greater-than-russia-long-term/a-61941942>
- 4 *China Cyber Threat Overview and Advisories*, Cybersecurity and Infrastructure Security Agency (CISA), Dostupno na: <https://www.cisa.gov/uscert/china>
- 5 *Biden, Xi meet during G20 summit*, 14. novembar 2022, *CNN*, Dostupno na: <https://edition.cnn.com/asia/live-news/biden-xi-meeting-g20-summit-bali-indonesia/index.html>
- 6 *Mapiranje kineskog uticaja: Studija slučaja Crna Gora*, 23. jun 2022, Digitalni forenzički centar, Dostupno na: <https://dfcme.me/publikacije/mapiranje-kineskog-uticaja-studija-slucaja-crna-gora/>
- 7 *EU says China is a systemic rival, human rights is main issue*, 15. juna. 2021, Reuters, Dostupno na: <https://www.reuters.com/world/eu-says-china-is-systemic-rival-human-rights-is-main-issue-2021-06-15/>
- 8 Lau and Vela, *EU deal cements China's advantage in media war*, Politico; 13. mart. 2021; Dostupno na: <https://www.politico.eu/article/eu-trade-deal-china-media-war-industry-soft-power/>
- 9 *Central Europe for Sale: The Politics of China's Influence*; April 2018, Association for International Affairs, Dostupno na: https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2018/04/AMO_central-europe-for-sale-the-politics-of-chinese-influence.pdf
- 10 Zeneli, Valbona, *China In The Balkan, Per Concordiam*, 17. novembar 2022, Dostupno na: <https://perconcordiam.com/china-in-the-balkans/>
- 11 *Godišnji podaci spoljne trgovine*, Uprava za statistiku MONSTAT, Dostupno na: <https://www.monstat.org/cg/page.php?id=171&pageid=171>

Decembar 2022.
Podgorica, Crna Gora
Sva prava zadržana

